

Euskal Autonomia Erkidegoko 14 eta 18 urte bitarteko biztanleen artean psikofarmakoen kontsumoaren prebalentziari buruzko azterlana

2022ko abendua

Laburpen exekutiboa

Euskadi, auzolana, bien común

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

OSASUN SAILA

DEPARTAMENTO DE SALUD

1.1. Haserako planteamendua.

Txosten honen helburua, ***Euskadin 14 eta 18 urte bitarteko biztanleen artean psikofarmakoen kontsumo- prebalentziari*** buruzko dokumentazio eta iturri estatistikoak aztertzea da.

Azterketa horren helburua, gaur egun, -kontsumoari dagokionez-, dagoen egoera ezagutzea da, baita denboran izandako bilakaera ere, eta erabilera horrekin lotuta doazen faktoreak zehazten saiatzea. Ikerketak, kontsumoan dagoen prebalentzia ezagutu nahi du, jolas-kontsumoa egiten dutenen eta medikuak aginduta kontsumitzen dutenen arteko zifrak bereiziz.

Gainera, hori egiten duten 14 eta 18 urte bitarteko pertsonen ezaugarri soziodemografikoak ikertu nahi dira, eta ezaugarri horien artean eta kontsumoaren artean loturarik badagoen zehaztu nahi da. Txosten osoan zeharka, genero-ikuspegitik jasotzen da informazioa, eta substantzia horien kontsumoan genero-desberdintasunik dagoen edo ez jakin nahi da.

1.2. Metodoa

Azterlana, psikofarmakoen kontsumoaren inguruko alderdiei buruz argitaratutako dokumentaziotik abiatuta garatu da, honako gai hauetan, besteak beste: genero-desberdintasuna kontsumoan, hipnosedatzaileen, gazteen eta kontsumo ez-medikoa kontsumoaren igoera edo COVID-19ak substantzia mota horien kontsumoan izan duen eragina. Gainera, psikofarmakoen kontsumoari buruzko informazio kuantitatiboa biltzeko tresna nagusien azterketa gauzatu da. Inkesta horietan psikofarmakoen kontsumoa, eta gutxi gorabehera normalizatuta dauden beste droga batzuk sartzen dira.

Ikerketak, alde batetik, substantzia horien kontsumo-prebalentziaren gaur egungo erradiografia bat erakusten du, -Euskadiko 14 eta 18 urte bitarteko biztanleriaren artean-, sexuaren, adinaren, bizilekuaren habitataren, eskola-ezaugarrien, familia-ezaugarrien edo egoera jakin batzuekiko jarreraren aldagaiak kontuan hartuta. Bestalde, eta ezaugarri berberak kontuan hartuta kontsumoen prebalentziak duen bilakaera eta beste eremu geografiko batzuekiko alderaketa erakusten du.

Konparazio hori EAEn bertan, Estatu mailan eta European egindako estatistiken emaitzetan oinarrituta egiten da. Horietako bakoitzak unibertso bat du eta gauzatzeko maiztasun desberdinak ditu, eta kontsumoak aztertzerakoan, hainbat ikuspuntutatik egiten ditu, adin-tarte

desberdinak erabiliz, galdera berean errezeta duten eta errezeta ez duten kontsumoak lotuz edo bananduz, kontsumo-maiztasun desberdinekin, kasu batzuetan denbora-maiztasunaren arabera metatutako kopuruekin eta beste batzuetan ez... Horregatik, une bakoitzean datuak zein estatistikatik datozen ikustea oso garrantzitsua da; izan ere, itxuraz antzeko formulazioak dituzten arren desberdinak dira. Metodologia orokor gisa eta ahal izan dugunean, gure proiektuaren segmentura hurbildu nahi izan dugu, 14 eta 18 urte bitarteko pertsonak, beste adin batzuetako datuak bereiziz eta une horretan ematen den kontsumo mota azalduz, irakurketa agian astuna egin daitekeela jakinik, baina funtsezkoa dela iruditzen zaigula.

Kasu guztietan, txostena egin den unean bertan argitaratuta zeuden azken datuak erabili dira.

1.3. Emaitza interesgarrienak.

Aztertu diren txosten desberdinen azterketatik, psikofarmakoen kontsumoari buruzko ideia batzuk laburbilduko ditugu. Lehenengo ideia, substantzia jakin batzuekiko mendekotasuna aipatzerakoan, psikofarmakoen kontsumoa ez zela kontuan hartzen da, nahiz eta gerora frogatu izan da horien erabilera iraunkorra edo jarraituak mendekotasuna eragin dezakeela. Profesional medikoek hasiera batean agintzen dituzten sendagaiak dira, eta haiek eskuratzeko bide nagusia medikuen errezeta da. Agindu hori, batzuetan, autokontsumo batean ondorioztatzen da, bai norberarena, bai familiako beste kide batzuen ere.

Substantzia horien kontsumoaren prebalentziak gora egin du azken urteotan, arazoak eta sufrimendua, oro har, medikalizatzeko joeragatik eta industria farmazeutikoek duten eraginagatik.

Adin-talde guztietan, kontsumoaren prebalentzia handiagoa da emakumezkoen artean gizonezkoen artean baino. Teoria desberdinen arabera, emakumezkoen kontsumo handia ez da irizpide mediko objektiboen ondorio, baizik eta genero-estereotipo eta -agindu nagusien eraginarena.

Legezko substantziak izateak, adibidez tabakoa eta alkohola, gizarteak adikzioari buruz duen pertzepzioan garrantzia du; izan ere, substantzia horien kontsumoa ez da problematikotzat hartzen heroina edo kokaina bezalako substantziak kontsumitzen diren neurri berean, marjinalagoak direla ematen dutelako.

Nerabe eta gazteen artean, psikofarmakoei eta horiek kontsumitzeko arriskuari buruzko informazioa falta dela ikusten da. Orokorrean mutilen artean beste substantzia mota batzuen ondorioak esperimendatzea, drogatzea edo gozatzea helburu duen kontsumo bat egiaztatu da; nesken artean, berriz, eguneroko arazoak beren gain hartzearekin lotura handiagoa du. Errezetarik gabeko kontsumoaz ari garenean, emakumezkoen artean espazio pribatuan ematen da, eta horrek prebalentziaren ezagutza maila zailtzen du. Mutilen artean, kontsumoa publikoa izan ohi da.

Psikofarmakoen kontsumoaren prebalentziak gora egin du azken urteotan, bai biztanleria osoan, baita gazteen artean ere.

COVID-19ak eragindako pandemiak hipnosedatzaileen, lasaigarrien eta lo-eragileen kontsumoa etxeko esparrura alboratu zuen. Mendekotasun-jokaerak, antsietateak, -permisibitate handiago bati lotuta-, gazteek etxean zutena kontsumitzera bultzatu zuten. Normalean kontsumitzen dituzten substantziak eskuratzea zaila egiten zaienez, antzeko ondorioak dituzten beste substantzia batzuk bilatu dituzte. Nerabeen artean eman den egoera hori nazio mailan eman da, baita Euskadin ere.

Psikofarmakoen kontsumoaren prebalentzia orokorra, sexuaren arabera, gaur egun.

Psikofarmakoen kontsumo-prebalentziaren egungo egoera ezagutzeko, ESTUDES estatistika erabili dugu. Estatistika hau bi urtetik behin egiten da, 1994 urtez geroztik, Bigarren Hezkuntzako 14 eta 18 urte bitarteko ikasleen artean. Bere finantzaketa eta sustapena Drogen Plan Nazionalerako Gobernuaren Ordezkaritzak (DPNGO) egiten ditu, eta autonomia-erkidegoetako Gobernuen (Drogei buruzko Plan Autonomikoak eta Hezkuntza Sailak) eta Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioaren laguntza du.

ESTUDES-en helburua balio handiko informazioa biltzea da, drogen kontsumoa eta beste adikzio batzuk ekiditeko politikak diseinatzeke eta ebaluatzeke, bai eta kontsumo horretatik ondorioztatutako arazoak ere. Helburu nagusi horretatik abiatuta, gure azterlaneko helburuekin bat datozen helburu espezifiko batzuk ezartzen dira, bai jasotzen dituen datuengatik, baita 14 eta 18 urte bitarteko pertsonak biltzen dituen azterlaneko biztanleriarengatik ere.

Horregatik, -eta txosten hau egin zen egunean argitaratutako azken txostena zelako-, edizio desberdinetako mikro datuak erabiltzen ditugu, nazionalak zein Euskal Autonomia Erkidegorako

espezifikoak direnak, psikofarmakoen kontsumoaren prebalentzia ezagutzeko, errezetarekin edo errezetarik gabe.

Ezagutzen dugun azken egoera ESTUDES 2020 edizioari dagokio Euskadiko mikro datuekin, eta egungo egoeraren erreferente gisa erabiltzen duguna da.

Azken 30 egunetako kontsumo-maiztasuna hartu dugu erreferentziazat; izan ere, horrek esan nahi du kontsumoa ohikoa dela eta/edo azken 12 hilabeteetan noizbait egiten den kontsumoa baino ohikoagoa dela, eta baliteke ez errepikatzea. Gainera, azken 30 egunetako kontsumoen balioak dira beste azterketa batzuetara gehien hurbiltzen gaituztenak. Horrela, honako pertsona hauek hartuko ditugu kontuan:

- ❖ **Psikofarmakoen kontsumitzaileak**, oro har, azken 30 egunetan noizbait baino maiztasun handiagoarekin kontsumitu dituztela aitortu dutenak, hau da, azken 30 egunetan noizbait kontsumitu duen galderari erantzun diotenak (aldi metagarriak direnez, egunero edo ia egunero kontsumitzen dutenak ere sartzen dira).
- ❖ **Oro har psikofarmakoak kontsumitu ez dituztenak**, azken 30 egunetan noizbait baino maiztasun txikiagoarekin hartu dituztela diotenak dira; hau da, azken 12 hilabeteetan inoiz kontsumitu ez dutela edo noizbait kontsumitu ez dutela erantzun dutenak.
- ❖ **Errezetarik gabeko psikofarmakoen kontsumitzaileak**, azken 30 egunetan noizbait baino maiztasun handiagoarekin hartu dituztela onartu dutenak dira; hau da, azken 30 egunetan errezetarik gabe noizbait kontsumitzeari buruzko galderari baiezkoa erantzun diotenak dira (aldi metagarriak direnez, egunero edo ia egunero kontsumitzen dutenak ere sartzen dira).
- ❖ **Psikofarmakoak errezetarik gabe kontsumitzen ez dituztenak**, azken 30 egunetan noizbait baino gutxiagotan hartu dituztela diotenak dira: hau da, azken 12 hilabeteetan errezetarik gabe inoiz kontsumitu ez dutela edo noizbait kontsumitu ez dutela erantzun dutenak.

Neska-mutilen ezaugarri soziologikoen, eta haien kontsumo-tipologia eta haien arteko lotura-mailaren arteko loturak zein diren ezagutzeko, **maiztasun gurutzatuen azterketa** egin dugu.

Hasteko, gaur egun EAEn gehien kontsumitzen diren substantzien ranking orokorra erakustea beharrezkoa iruditzen zitzaigun, 14 eta 18 urte bitarteko gazteen artean.

Euskadin, 2020an eta orokorrean, hipnosedatzaileak dira 14 eta 18 urte bitarteko biztanleen artean gehien kontsumitzen den 4. substantzia, alkohola, tabakoa eta haxixaren ondoren. Errezetarik gabeko substantziaz ari bagara, 7. postua betetzen du.

Mutilen rankinga:

1º	Alkohola
2º	Haxixa
3º	Tabakoa
	Ikasketarako substantzia
4º	estimulatzaileak errezetarik gabe
5º	Zigarreta elektronikoak
6º	Lasaigarriak/baregarriak
7º	Lasaigarriak errezetarik gabe
	Legez kanpoko drogen
8º	eragina imitatzen duten substantzia berriak
9º	Kokaina hautsa
10º	Estasia

Nesken rankinga:

1º	Alkohola
2º	Tabakoa
3º	Haxixa
4º	Lasaigarriak/lasaitzaileak
	Ikasketarako substantzia
5º	estimulatzaileak errezetarik gabe
6º	Lasaigarriak errezetarik gabe
7º	Zigarreta elektronikoak
	Legez kanpoko drogen
8º	eragina imitatzen duten substantzia berriak
9º	Estasia
10º	Opioideak

Nesken artean, aurreko tauletan ikus daitekeen bezala, orokorrean 4. postuan kokatzen da, baina Errezetarik Gabe 6. postuan kokatzen da, substantzia guztien artean.

Mutilen artean, kontsumitutako substantzien rankingean kontsumoa zertxobait baxuago kokatzen da, 6. postuan modu orokorrean, eta 7. postuan Errezetarik Gabe kontsumitzen denean.

Errezetarekin eta/edo gabe hartutako psikofarmakoen kontsumoaren prebalentzia 14 eta 18 urte bitarteko gazteen artean Euskadin, oro har % 6,7an kokatzen da, eta horien artean, % 71,6 emakumezkoak dira. Emakumezkoen artean, ehunekoa % 9,6koa da, eta mutilen artean, berriz, % 3,8koa. Kontsumo-prebalentzia handieneko adinari dagokionez, mutilen artean 16 urtekoak dira, eta nesken artean 17 urtekoa. 18 urteko pertsonen lagina oso txikia da estatistikan, gainerako adinetakoa baino adierazgarritasun gutxiago du.

10.000 biztanletik beherako udalerrietan substantzia horiek gutxiago kontsumitzen direla ikusten da.

Egiten dituzten ikasketei dagokionez, normalean kontsumitzen duten pertsonen % 49,4-ek DBHko ikasketak egiten dituzte. Inkestatutako laginean, horien portzentajea % 50 baino haundiagoa da. Kontsumitzen duten pertsonak ikasten ari diren zentroaren titulartasunari dagokionez, inkestatutako pertsonen % 66,7k zentro pribatuetan egiten ditu ikasketak, baina Euskal Autonomia Erkidegoan jasotako lagina guztizkoaren % 63,5-ekoa dela aipatu behar da.

Errezetarik gabeko kontsumoari dagokionez, kontsumoaren prebalentzia orokorra % 2,7koa da, eta horietatik % 66,6 emakumezkoak dira. Gainerako ezaugarriek kontsumoaren antzeko balioak dituzte orokorrean, bai mutil eta nesken artean prebalentzia handiena duen adina, gehien kontsumitzen dutenek egiten dituzten ikasketak eta bai ikasketa-zentroaren titulartasuna.

Kontsumitzaileen familien **ezaugarri sozioekonomikoei** dagokionez, modu orokorrean eta errezetarik gabe kontsumitzen duten pertsonen familia-egoerak antzekoak dira elkarren artean, eta desberdintasun berberak dituzte egoera orokorrarekiko eta kontsumitzen ez dutenekiko.

Gurasoen artean langabezian dauden pertsona gehiago aurkitzen ditugu eta gutxiago etxetik kanpo lan egiten dutenak, kontsumitzen ez duten gazteen artean baino. Kontsumitzen duten pertsonen gurasoen ikasketa-maila, kontsumitzen ez dutenena eta datu orokorra baino pixka bat baxuago da. Guraso gutxiago aurkitzen ditugu goi-mailako ikasketak dituztenak, eta guraso gehiago daude lehen eta bigarren mailako ikasketak dituztenak.

Pertsona kontsumitzaileek, orokorrean, beren familiaren errenta-mailari buruz duten pertzepzioak batez bestekoaren azpitik sentiarazten ditu.

Aztertzen den beste alderdi bat, **ikasketen aurrean erakusten duten jarrera** da eta lortzen dituzten emaitza akademikoak. Ildo horretan, **Errezetarekin eta/edo Errezetarik gabe kontsumitzen** duten nesken eta mutilen artean, % 18,5ek piper egiten dute, proportzio handiagoan mutilek, batez besteko orokorraren eta kontsumitzen ez dutenen gainetik. Bataz besteko ohiko nota gisa bikain kalifikazioa % 14,5ean kokatzen da, eta kontsumitzaileen artean, berriz, % 6,2koa. Gutxiegi kalifikazioa, oro har, % 3,8koa da, eta kontsumitzen dutenen artean, berriz, % 6,2koa. Ikasturte bat errepikatu izanari dagokionez, % 17,3k baietz esan du, orokorra eta kontsumitzen ez dutenak baino 6 puntu gehiago.

Errezetarik gabe kontsumitzen duten nesken eta mutilen artean, % 33,3k piper egiten du, orokorra baino 20 puntu gehiago, eta mutilen artean kontsumitzen dutenetatik 45,5era iristen

da. Ez dago neska edo mutilik bikain ateratzen duenik. Gutxiegi ohiko nota gisa errezeta bidez edo errezetarik gabe kontsumitzearen antzekoa da.

Beste **substantzia psikoaktibo batzuen kontsumoaren aurreko jarreran, Errezetarekin eta/edo Errezetarik gabe** psikofarmakoak kontsumitzen dituzten nerabeen artean, gainerako substantzia psikoaktiboen kontsumoaren prebalentzia handiagoa ikusten da, orokorrean ematen dena baino eta pertsona ez-kontsumitzaileetan baino. **Errezetarik gabeko** kontsumoan egoera bera gertatzen da, beste substantzia mota batzuen kontsumoaren portzentajeak orokorrean ematen direnak baino handiagoak dira, baita Errezetarekin eta/edo Errezetarik gabe kontsumitzen dutenak baino handiagoak ere.

Substantzia gogorrenak edo marjinalenak mutilen artean kontsumitzen dira.

Internetekin egindako erabilerak eta gehiegikeriak, gauzak egiteari uztera eramaten dute nesken ustez, -eta hori arazo bat da-, kontsumoarekin lotuta dago.

Substantzien kontsumoan oro har mugarri izan den alderdi bat COVID-19aren pandemia izan da.

Ildo horretan, Deustuko Unibertsitateko Droga Mendekotasunen Institutuko Drogak eta Eskola galdetegiak, 2022ko bere azken edizioan, gazteei **COVID-19ak eragindako pandemiaren garaian eta ondoren izan duten aldarte egoeragatik** galdetu die. Gure azterketa-unibertsuari buruzko estatistikarik berriena da eta horri buruzko datuak biltzen ditu.

Erantzunak adinarekin eta sexuarekin gurutzatu ditugu, kontsumitzaileen alderdiak kontuan hartuta Errezetarekin eta Errezetarik gabe. Oro har, COVID-19ak eragindako pandemian, batez bestekoarekiko aldarteari buruzko baloraziorik txarrenak 17 eta 18 urteko mutilen eta nesken artean daude. Errezeta duten kontsumitzaileen artean, 15, 16 eta 17 urteko gazteak izan dira gaizki edo oso gaizki gehien sentitu zirenak. Era berean, emakumezkoek, kontsumitzaileek zein ez kontsumitzaileek, osasunarekiko pertzepzio okerragoa dute.

Prebalentziaren bilakaera denboran zehar Euskadin, sexuaren arabera.

Analisia psikofarmakoen prebalentziak izan duen bilakaeran zentratuta, 2014tik 2020ra bitarteko datuak hartzen ditugu erreferentziatzat, ESTUDES estatistikako mikro datuei buruzko aipamen bera eginez edizio desberdinetan. Ondorio horiek, bakoitza bere azterketa-esparruan, Euskal Autonomia Erkidegoan egiten diren gainerako estatistikekin ere bat datoz.

Ondorio hauek atera ditzakegu:

- ❖ Errezetarekin eta/edo Errezetarik gabe egindako kontsumoak behera egin du noizbehinkako maiztasunetan, eta gora ohiko maiztasunetan.
- ❖ Lehenengo kontsumorako adina, Errezetarekin edo gabe, pixkanaka handituz joan da, eta 2020an batez beste 14,2 urtekoa izan da.
- ❖ Bilakaera desberdina izan da mutilen eta nesken artean Errezetarekin eta/edo Errezetarik gabeko kontsumoan. Mutilen artean kontsumoaren prebalentziak behera egin du kontsumo-maiztasun guztietan, eta neskek gora egin dute kontsumo-maiztasun guztietan, 2018tik 2020ra bitartean.
- ❖ Errezetarik gabeko kontsumoak maiztasun guztietan behera egin du, kontsumo handieneko maiztasunetan antzeman ezina izan arren.
- ❖ Errezetarik gabeko kontsumoan, beste tipologia bezala, mutilak dira kontsumoa murriztu dutenek eta nesken artean igo egin da.

2020an, Errezetarekin eta/edo Errezetarik gabe kontsumitzeak Euskadiko balioak, -sexuaren eta adin-tarteen arabera-, Estatukoak baino txikiagoak direla erakusten du. Errezetarik gabeko kontsumoen datuetan antzekoagoak dira Euskadi eta Estatuaren artean. Kontsumoaren maiztasuna handitzen denean ere aldea txikiagoa da.

Estatu eta Europako gainerako herrialdeekin alderatzea.

Txosten honen alderdi garrantzitsu bat, -beste eremu geografiko batzuekin alderatuta-, Euskadiren egoera zein den ikustea da, psikofarmakoen kontsumoaren prebalentziari dagokionez 14 eta 18 urte bitarteko pertsonen artean.

Europarekin egin dezakegun alderaketa 15 eta 16 urteko pertsonetara mugatzen da, eta estatistika 2019an jasotzen da. Une horretan, Euskadin gizonezkoen kontsumoaren prebalentzia Europako batez bestekoa baino handiagoa dela ikus dezakegu, bai 2018an bai 2020an ere. Euskadiko emakumezkoen kontsumoa, batez beste, Europako kopuruarena baino txikiagoa da, baita gizonezkoen kontsumo-kopurua baino txikiagoa ere.

Estatu mailako datuekin alderatuta, batez ere ESTUDES-ko datuak erabili ditugu, kontsumo-erabilerak eta kontsumo-maiztasunak berdinak izan zitezten. Alderaketa horrek 2006tik 2018ra bitarteko bilakaera hartu du kontutan.

Bi kontsumo motetan, Errezetarekin eta/edo Errezetarik gabe eta Errezetarik Gabe, prebalentziak gora egin du 2006 eta 2010 urte bitartean. Bilakaera hori Euskadin eta Estatu osoan gertatu da, baina gorakada Euskadin handiagoa izan da.

Errezeta eta/edo Errezetarik gabeko kontsumoan, aztertutako denbora-tartean emakumezkoen kontsumoa gizonezkoena baino handiagoa izan da beti, bai Euskadin, baita Espainiako batez bestekoan.

Errezetarik gabeko kontsumoan, emakumezkoen kontsumoa mutilena baino handiagoa da oraindik estatuko batez bestekoan eta Euskadin, 2014ra arte. Une horretan, joera alderantzikatu egiten da, eta urte horretan eta 2018an, gizonezkoen kontsumoa handiagoa da Euskadin.

2006an Euskadi Autonomia-Erkidegoen artean kontsumo-rankingaren beheko erdian egotetik 2018an goiko erdian egotera igaro da bi kontsumo-tipologietan.

Kontsumitzen hasteko batez besteko adinak gora egin du kontsumo mota guztietan, Estatu osoan eta Euskadin. Errezetarekin eta/edo Gabe kontsumitzen hasteko batez besteko adina 14,1 urte izanik, eta Errezetarik gabe kontsumitzen hasteko batez besteko adina 14,4 urte izanik.

Faktore lagungarriak eta babesleak.

Lehen esan dugun bezala, azterlan honen helburuetako bat psikofarmakoen erabilera horrekin lotutako faktoreak zehazten saiatzea da, kontsumoaren bi alderdietan: medikuak aginduta edo aisialdirako.

Azalpen-eredu teoriko baten eraikuntza kausalitate anizkoitzaren printzipiotik abiatzen da, bertan efektuak normalean ez dira kausa bakar baten ondorio, faktore anitzen intzidentziaren ondorioa baizik. Hemen aztertzen direnak ESTUDES 2020 edizioan parte hartu duten pertsonen ezaugarriekin baliagarriak dira.

Helburu hori lortzeko erabili diren teknikak honako hauek izan dira:

- ✓ **Faktorizazioa.** Helburua, daukagun datu multzoa murriztea da, informazio gutxiagorekin, baina ordezkari handiagoarekin. Helburua, laburbiltzea da, ulertzeko. Azterketa horren bidez, kontsumoekin zerikusia duten faktoreak honako faktore hauetara murriztu ditugu:
- Gurasoek nerabeak gauzez non eta norekin dauden jakitea, ez kontsumitzearekin lotuta dago, batez ere errezetarik gabekoa.
 - Nerabeek, gurasoen eta lagunen maitasuna jaso dezaketela sentitzea kontsumo ezarekin lotzen da, batez ere errezetarik gabeko kontsumoarekin.
 - Kontsumitzen duten pertsonak, modu ohikoan psikofarmakoak hartzeak arazoak sor ditzakeela uste dute, hala egiten ez dutenek baino neurri txikiagoan.
 - Neskak gehiago jabetzen dira sortzen dituzten arazoez.
 - Emakumeen ustez, psikofarmakoak lortzea errazagoa da, kontsumo-tipologia guztietan, eta errezetarik gabe kontsumitzen dutenentzat aldea esanguratsua da.
 - Legezko drogak edo legez kanpoko drogak kontsumitzen dituzten lagunak edukitzeak, psikofarmakoak kontsumitzearekin zerikusia du.
 - Psikofarmakoak kontsumitzen dituen lagunik ez duten pertsonak % 85,8 dira, errezetarik gabe kontsumitzen ez dutenen artean, eta % 48,5, berriz, kontsumitzaileen artean.
 - Neskek diotenez, kontsumitzen duten pertsona gehiago ezagutzen dituzte mutilek baino.
 - Psikofarmakoak kontsumitzen dituzten neskak eta mutilak, kontsumitzen ez dutenak baino informazio gehiago dutela nabaritzen dute.
 - Ehuneko handiagoan neskek etxeetan gaiari buruzko informazioa jaso dutela uste dute. Hala ere, kontsumitzaile ez direnek baino neurri txikiagoan uste dute ikasgelan gaia landu izan dutela.
 - Errezetarik gabeko kontsumitzea eta Internet hobby gisa erabiltzearen artean lotura dago, eta negatiboa helduentzako bideo-jokoen eta Interneten erabilerarekin, kontsumo-tipologietako edozeinetan.
 - Kontsumitzaileek, -batez ere errezetarik gabe kontsumitzen dutenek-, kontsumitzen ez dutenek baino gehiago jokatzen dute online bidez.
 - Internetekin egindako erabilerak eta gehiegikeriak, gauzak egiteari uztera eramaten dute nesken ustez, -eta hori arazo bat da-, kontsumoarekin lotuta dago.

- ✓ **Arrisku-faktoreak.** Arrisku-faktoretzat, *fenomeno bat gertatzeko probabilitatea handitzen* duten pertsonen *ezaugarriak*, pertsonalak, familiakoak, taldekoak edo sozialak hartzen ditugu. Jokabide baten garapena aurreikustea ahalbidetzen duen ezaugarri bat; gizabanakoak jokabide horien aurrean kalteberatasun-egoeran jartzen dituen aldagai bat.

Ustezkoa da arrisku-faktoreek jokabidean eragiteko mekanismo desberdinak dituztela; zuzenekoak edo zeharkakoak izan daitezke, edo beste faktore batzuekiko kalteberatasunaren baldintzapekoak izan daitezke.

Psikofarmakoen kontsumoan arrisku-faktoreak zeintzuk diren zehaztu ahal izateko, lehenik eta behin, ESTUDES-en jasotzen diren parametro soziodemografikoen eta jarreraren arteko esanahi-proba bat egin da, psikofarmakoen kontsumoan, -errezetarekin eta/edo gabe eta errezetarik gabe-, eragin esanguratsua duten edo ez jakiteko, eta, ondoren, kontsumitzeko arrisku-faktoreak zeintzuk diren zehazteko.

Lortutako emaitzak jarraian erakusten dira:

- ✓ **Bi kontsumo motekin** zerikusia duten aldagaiak:
 - Piper egitea
 - Haxixa kontsumitzea
 - Lasaigarriak edo lo-eragileak hartzen dituzten lagunak.
 - Azken 12 hilabeteetan honako esperientzia hauek eduki izana:
 - Gatazka edo eztabaida garrantzitsu bat gurasoekin edo anai-arrebekin.
 - Gauean irten eta hurrengo egunean ikastetxean kontzentratzeko zailtasuna.
 - Hurrengo egunean bezperan izandako sexu-harremanekin damutzea.
 - Preserbatiborik gabeko sexu-harremanak.
 - Baimenik gabeko sexu-harreman baten biktima izatea.
 - Bullyinga jasan izana Internet edo beste bide batzuen bidez.
 - Gurasoekiko harremana nola-halakoa edo txarra da.

- Lortzea erraza dela uste dutenak
 - Ohiko kontsumoak arazo gutxi edo arazorik sortzen ez duela uste dutenak.
 - Lasaigarriak edo lo-eragileak hartzen dituzten lagunak dituztenak.
 - Bi kontsumo motek arrisku-faktore bezala, beste substantzia psikoaktiboetako edozein kontsumitzea dute.
- ✓ **Errezetarekin eta/edo Errezetarik gabeko kontsumoarekin** zerikusia dutenak, baina Ez Errezetarik gabeko kontsumoarekin:
- Sexua
 - Egoera ekonomikoa
 - Tabakoa erretzea.
 - Ezin gogoratu zer gertatu zen aurreko gauean irten eta gero.
 - Egun oso batez edo egun gehiagoz ikastetxetik kanporatua izatea.
 - Drogei buruz informatuta egotearen sentimendua.
- ✓ **Errezetarik gabeko kontsumoarekin** zerikusia dutenak, baina Errezetarik gabeko kontsumoarekin zerikusirik ez dutenak:
- Ikasturtea errepikatu izana

Bestalde, teknika berarekin, une honetan aztertutako datuekin inolako kontsumoekin **erlazionatuta EZ dauden** faktoreak baieztatu dira:

- Adina
- Ikastetxearen titulartasuna.
- Nazionalitatea.
- Nota onak ateratzea.
- Alkohola kontsumitzea
- Irten eta hurrengo egunean ajea izatea.
- Interneten online bidez dirua jokatzeko
- Dirua aurrez-aurre jokatzeko